

УДК 336:334.012.82

Іерусалимов В.І.*аспірант кафедри фінансів та банківської справи
ПВНХ «Європейський університет»***Шаповал С.Л.***аспірант кафедри фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету***ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

У статті розглянуто поняття, система та значення основних функцій фінансової системи України. Досліджено проблемні питання їх реалізації у контексті євроінтеграційних процесів. Здійснено порівняльний аналіз трансформаційних процесів в Україні та країнах Євросоюзу.

Ключові слова: функції фінансової системи, трансформація, підприємства, кредити, інвестиції.

Иерусалимов В.И., Шаповал С.Л. ФУНКЦИИ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье рассмотрены понятие, система и значение основных функций финансовой системы Украины. Исследованы проблемные вопросы их реализации в контексте евроинтеграционных процессов. Проведен сравнительный анализ трансформационных процессов в Украине и странах Евросоюза.

Ключевые слова: функции финансовой системы, трансформация, предприятия, кредиты, инвестиции.

Ierusalimov V.I., Shapoval S.L. FUNCTIONS OF UKRAINE FINANCIAL SYSTEM IN TERMS OF TRANSFORMATION PROCESS

This article is about system and basic functions of the financial system of Ukraine. Research problems of implementation in the context of European integration processes. Comparing the experience of Ukraine and Europe in the field of transformation of the financial system.

Keywords: functions of financial system, transformation, enterprises, loans, investments.

Постановка проблеми. Трансформація фінансової системи України відповідно до європейської моделі на тлі кризових явищ в економіці є вкрай важливою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теоретичних основ формування та розвитку фінансової системи в умовах економічних процесів досліджувалися у працях вітчизняних учених: О.І. Барановського, Ю.Я. Вавілова, О.Д. Василюка, О.С. Власюка, Д.М. Дмитренко, М.М. Єрмошенка, О.В. Коваленко, О.М. Ковалюка, О.П. Крайника, М.І. Крупки, Є.О. Меої, І.Р. Михасюка, О.В. Луцишина, В.М. Опаріна, В.В. Прядка, В.М. Родіонової, В.Ф. Столярова, С.Г. Шклярука, В.М. Федосова та інших. Проте, на наш погляд, залишаються актуальними проблеми функціонування фінансової системи України насамперед як засобу розвитку економіки країни в умовах євроінтеграції.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в аналізі фінансової системи через виділення функцій, які є вираженням її суспільного призначення.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їх використання як пропозицій до змін в законодавстві, сфері управління фінансами, а також науковій та педагогічній діяльності.

Серед не вирішених раніше частин вищезазначеної проблематики є розгляд сучасного стану фінансових активів, дослідження процесу залучення інвестицій та міжнародних платіжних систем до економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо взяти до уваги такий науковий термін, як «функція», то необхідно зазначити його різноманітність та характерні риси, а також широку сферу використання. Слово «Функція» похідне від латинського (functio) – тобто виконання, здійснення, вплив [4, с. 707]. Гете (1749–1832) говорив, що функція – це існування, яке мислиться нами в дії [9, с. 498].

У літературних джерелах цей термін розуміється як робота – кого, чого-небудь; обов'язки; коло діяль-

ності когось, чогось; повинність; місія; відповідність; відображення; роль [9, с. 707]. У науковий обіг поняття «функція» було введено німецьким філософом та математиком Г. Лейбніцем (1646–1716) [7; 9].

У подальшому згадана категорія була розповсюджена в інших наукових галузях. Також функції визначаються як певне явище, що залежить від іншого явища та є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін [7, с. 613]; спосіб дії речі або елемента системи, спрямований на досягнення певного ефекту [7; 9]; поняття, в якому фіксується стійкий спосіб активних взаємовідносин речей, при цьому зміни в одних речах супроводжуються змінами в інших [6, с. 75]; відносини двох (групи) об'єктів, в якому зміни в одних з них супроводжують зміни іншого [9, с. 751]; спосіб поведінки, притаманний будь-якому об'єкту та сприяючий збереженню існування цього об'єкта, або тієї системи, в яку він входить в якості елемента [5, с. 418].

Щодо функцій фінансової системи, то тут, виходячи із побудови моделі фінансової системи України, ми можемо виділити такі функції:

Забезпечення переміщення економічних ресурсів у часі і просторі.

Суть цієї функції розкриває одне із головних завдань фінансів, тобто забезпечення контролю здійснення всіх економічних процесів, необхідних для функціонування та розвитку держави та суспільства.

За останні роки фінансова система України зазнала значного тиску, і задля того, щоб знайти вихід із складної економічної ситуації, необхідно було застосовувати широкий спектр фінансових інструментів щодо переміщення матеріальних ресурсів з метою розв'язання актуальних проблем.

Так, можна спостерігати переміщення підприємств, людських, фінансових ресурсів із зони проведення АТО та окупованих територій в інші регіони.

Відповідно до даних Державної фіскальної служби близько декількох тисяч установ, які знаходяться в зоні АТО, пройшли перереєстрацію на підконтроль-

них Україні територіях та сплачують податки до місцевих бюджетів, наприклад банк ПУМБ, який був зареєстрований в Донецьку, змінив місце реєстрації на Київ.

Також варто відзначити переміщення трудових ресурсів з Донецької та Луганської області в інші регіони України, наприклад Донецького національного університету з Донецька до Вінниці, разом із студентами та науково-педагогічним складом.

Забезпечення управління ризиками економічної діяльності. Економічна діяльність завжди відзначалася значними ризиками, але тим не менш вона займає основне місце в парадигмі функціонування державного механізму.

Функція забезпечення управління ризиками реалізується через страхування, соціальні виплати, надання гарантій тощо.

Україні на шляху трансформації своєї економіки відповідно до європейських стандартів необхідно запроваджувати більше змін у цій сфері, починаючи з законодавчого рівня і закінчуючи набором професійних кадрів.

Як завжди, гарним прикладом у цьому разі можуть слугувати країни ЄС. Незважаючи на скорочення вугледобування, метод тотального скорочення працівників шляхом звільнення практично не застосовуються.

Так, у Німеччині був скорочений вік виходу на пенсію. Незважаючи на те, що пенсійний вік складає 65 років, шахтарям дозволено вихід на пенсію у 55 років, до того ж є суттєва надбавка до пенсії, яка більше у два рази, ніж середньостатистична пенсія.

Щодо правового регулювання ризикової економічної діяльності, наприклад перевезення морських вантажів, то тут можна відзначити високий рівень безпеки мореплавства. Україні для того, щоб у майбутньому бути повноправним членом ЄС, треба звернути увагу щодо портового контролю суден, упорядкувати правила та стандартизації роботи морських портів та перевезення вантажів, а також оновити законодавчу базу.

Забезпечення оптимальних способів здійснення розрахунків, які стимулюють обмін товарами, послугами, активами. Це платіжна функція фінансової системи, яка відповідає за здійснення розрахунків, стимулюючи переміщення активів та обмін послугами.

В Європейському Союзі діє єдина платіжна система, SEPA (Single Euro Payments Area), послугами якої користуються більше ніж 27 держав, де щорічно проводиться 74 млрд безготівкових платежів. Функціонування цієї системи сприяє полегшенню та прискоренню процедури платежів, а також веде до скорочення адміністрування.

Норми SEPA передбачають наявність спеціального номера банківського розрахунку IBAN (International Bank Account Number). В Україні використання банками IBAN не є обов'язковим, незважаючи на широке використання країнами ЄС.

Щодо забезпечення оптимальних способів здійснення розрахунків, які стимулюють обмін товарами, послугами, активами також можна відзначити такі позитивні зміни.

Національний банк України зараз займається залученням міжнародних платіжних систем на український ринок. Так, прихід таких провідних платіжних систем, як PayPal, ApplePay, GoogleWallet, зможуть значно спростити розрахунки як для великих компаній, так і для пересічних громадян.

Але наступним кроком у цьому напрямі є також спрощення митних процедур, боротьба із хабарни-

цтвом та контрабандою, що є важливим фактором для ведення торгівлі з іншими країнами.

Забезпечення можливості об'єднання фінансових ресурсів для створення великомасштабних підприємств та забезпечення подрібнення капіталу будь-якого підприємства серед значної кількості власників.

Мета даної функції полягає в акумулюванні і розподілі фінансових ресурсів задля реалізації економічно вигідних проектів, через випуск цінних паперів і продажу акцій.

Якщо розглядати зміни у забезпеченні можливості об'єднання фінансових ресурсів для створення великомасштабних підприємств та забезпечення подрібнення капіталу будь-якого підприємства серед значної кількості власників, то тут треба відзначити деякі моменти.

Із створенням великомасштабних підприємств треба уникнути негативного досвіду із суб'єктами монополії на ринку. Яскравим прикладом цього можна відзначити створення Нафтогазу України чи МАУ, які загалом встановлюють необґрунтовано великі ціни на свою продукцію.

Але якщо взяти до уваги позитивний момент із створення великомасштабних підприємств, то тут можна розглянути ідею створення державного підприємства із видобутку та перероблення бурштину для його подальшого продажу. Із-за незаконного видобутку бурштину Україна кожного року втрачала значні кошти, які могли би поповнити бюджет держави.

Також треба відзначити розширення ринку акцій в Україні, так як покращення справ у цій сфері допоможе підприємствам отримувати додатковий дохід, а тим, хто купує акції, – дивіденди від своїх вкладів.

Забезпечення широкого фінансового інформування для можливості прийняття оптимальних рішень суб'єктами економіки.

Надання відомостей про стан підприємств та їхню діяльність дозволяє іншим суб'єктам економіки приймати на основі цих даних рішення щодо розміщення своїх коштів.

Оприлюднення банківської інформації щодо депозитних ставок або курсу валют, дані про фондові індекси, цінні папери підприємств тощо – це все є важливим механізмом інформування, який впливає на роботу всієї фінансової системи.

Питання широкого фінансового інформування теж є актуальним в українських реаліях, так як дуже значний відсоток економіки України функціонує за допомогою тінювих схем, що ускладнює аналіз реального стану фінансового сектору.

Але тим не менш можна відзначити, що фінансове інформування хоч є недостатнім, але тим не менш не критичним.

Так, якщо покращити поінформованість населення про кредитних ставок та ризиків, то це захистить багатьох громадян від потрапляння в скрутну ситуацію, коли боржник не має змоги розрахуватися з кредитором.

Необхідно зменшити кількість закритих тендерів та зробити більш доступною інформацію про купівлю та продаж підприємств та суб'єктів, які приймали в ньому участь.

Також вагомим кроком до прозорості та поінформованості стало відкриття реєстрів володіння землею, нерухомості та авто, що є суттєвим кроком у боротьбі з корупцією.

Забезпечення можливості кредитування економічно доцільних та ефективних проектів.

Кредитування – це один із стовпів економічної діяльності, що, з одного боку, надає позичальникам

можливість для розвитку своїх економічних проектів, а з іншого, надає кредитору можливість для збагачення.

Тим не менш треба відзначити, що ефективному розвитку програм кредитування, ціна за користування кредитом має встановлюватися ринковим способом та бути адекватною.

У цій сфері хотілося б відзначити такий механізм кредитування, як аграрні розписки. Для аграрно-промислового комплексу даний інструмент набагато зручніший та ефективніший порівняно з банківським кредитуванням, товарними кредитами та вексельним фінансуванням.

Згідно з аграрною розпискою кредитор зобов'язується надати іншій стороні матеріально-технічні або фінансові ресурси, а боржник, у свою чергу, зобов'язується здійснити поставку своєї сільськогосподарської продукції або сплатити кошти кредитору.

Перша аграрна розписка на 32 т насіння соняшника була видана 13 лютого 2015 року компанії «ПЗК-агро». Кредитор – сільськогосподарське підприємство «Комбікормовий завод». Договірна вартість розписки – 192 тис. грн.

Щодо самого кредитування, то в теперішні скрутні часи, які зачепили і банківську сферу, це є важливим питанням. Висока процентна ставка, ризик закриття банку, недостатня підтримка з боку уряду – це все, безперечно, негативно відбивається на процесі кредитування.

Але крім комерційних банків є ще інші установи, які надають кредити. Так, Європейський банк реконструкції та розвитку постійно залучає кошти у проекти національного значення.

Представники Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національний банк України і Міністерство фінансів підписали з Європейським банком реконструкції та розвитку меморандум про розвиток ринку капіталу в Україні.

Це означає допомогу у побудові ефективних регуляторів і нормативно-правової бази, збільшення ліквідності, розвитку розрахунково-депозитної інфраструктури тощо.

Забезпечення ліквідності фінансових активів. Важливість ліквідності полягає в тому, що вона надає можливість перетворення фінансового активу в іншу форму, залежно від потреби. Так, це може бути конвертація валюти, тобто обміну грошових одиниць однієї держави, на грошові одиниці іншої або перетворення цінних паперів у готівку.

Ліквідність являє собою корисний фінансовий інструмент, за допомогою якого спрощується процедура та зменшується час на проведення господарських операцій та надає широкий вибір для зберігання та застосування фінансових активів.

Ситуація з ліквідністю в Україні залишається вкрай критичною стані. Слабкі зовнішні резервні активи, дефіцит поточного рахунку та в цілому несприятлива економічна ситуація, не дає можливості сподіватися в короткостроковому терміні на зміну ситуації.

Але серед позитивних змін можна відзначити рішення НБУ щодо врегулювання порядку купівлі-продажу боргових цінних паперів на біржових торгах, дає можливість більш гнучкого регулювання грошово кредитного-ринку та ліквідності банків.

Забезпечення можливості накопичення багатства та формування заощаджень тим суб'єктам господарської діяльності, які ефективно працюють.

Гнучкість та стійкість відповідно до зовнішніх коливань є ознакою міцною фінансової системи, що має можливість забезпечувати стабільність національ-

ної грошової одиниці, конвертованість, та яка має змогу протидіяти інфляційним процесам. При таких умовах може відбуватися накопичення коштів для інвестицій в економічно привабливі проекти та формуватися заощадження для подальшого розвитку.

Потрібно звернути увагу на золотовалютні резерви України та їхній стан. Згідно з повідомленнями Національного банку України до кінця 2015 року золотовалютні резерви становитимуть майже 15 млрд доларів США.

Необхідність накопичення золотовалютних резервів пов'язана зі стабілізацією національного курсу валют та банківського сектору.

Нині одним із основних шляхів наповнення резервів є кредитні програми від Міжнародного валютного фонду та інших кредиторів, а також валютні операції на міжнародних ринках та розміщення державних облігацій.

Забезпечення можливості здійснення фінансово макрорегулювання національної економіки з використанням фінансових важелів.

Негативні зовнішні та внутрішні економічні процеси, що виникли з тих чи інших обставин, знаходять своє відображення у різкому зростанні цін, девальвації валюти, подорожчанні енергоносіїв тощо. При таких умовах фінансова система має мати низку важелів для стабілізації економіки, через урядове втручання з метою коригування монетарної, податкової, бюджетної, митної та боргової політики.

Механізм макрорегулювання національної економіки є, як ніколи, актуальним і важливим нині, так як він застосовується у разі несприятливих зовнішніх або внутрішніх економічних процесів.

Так, одним із способів здійснення фінансового макрорегулювання, який нині застосовується урядом, є посилення монетарної політики, яка у першу чергу залежить від інфляції, а також коригування податкової та бюджетної політики.

Щодо податкової політики тут можна відзначити збільшення ставки податку на автомобілі, які коштують понад мільйон гривень, та на нерухомість для квартир понад 350 квадратних метрів та для будинків більше ніж 500 квадратних метрів, а також постійне підняття ставок на акцизні товари.

Неможливо не відзначити зміни у митній політиці, наприклад передача митниць у адміністрування іноземним компаніям.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що кожен з інститутів фінансової системи виконує певну функцію: або фонду грошових коштів (такими є бюджети всіх рівнів, фінанси підприємств), або методу, що сприяє нормальному функціонуванню фінансової системи держави (такою є грошова система), або мобілізації грошових коштів до відповідних фондів держави (такою є податкова система) [10, с. 33].

Отже, розглянувши функції фінансової системи, можна зробити висновки, що нинішні процеси відображають актуальний стан розвитку української держави, а також перехід до ринкової економіки та європейської моделі економіки.

Трансформаційні процеси лягають важким тягарем на суспільство, але тим не менш вони необхідні, так як покликані оздоровити національну економіку, зокрема удосконалити її фінансову систему.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналітична довідка про роботу Фонду державного майна України та хід виконання Державної програми приватизації у I кварталі 2015 року 15.05.2015.

2. Антология мировой философии: У 3-х томах. – М., 1971. – Т. 3. – 456 с.
3. Казимирчук В.П. Цели и функции правовой системы / В.П. Казимирчук, С.В. Боботов // Правовая система социализма функционирование и развитие. – М., 1987. – 326 с.
4. Новый тлумачний словник української мови: У 4-х томах, 4200 слів / Укл. В. Яременко, О. Сліпущко. – К.: АКОНТ. Т. 4: Роб. – Я., 1998. – 941 с.
5. Словник української мови / Редкол. І.К. Білодід (голова) та інші. – К.: Наук. думка. Т. 10. Т-Ф., 1979. – 660 с.
6. Українська Радянська Енциклопедія: [У 12-ти т.] / голов. редкол.: Бажан М.П. (голов. редактор) та ін. – 2-е вид. – К.: Голов. ред. УРЕ. Фітогармони – 0., 1985. – Т. 12. – 572 с.
7. Философская энциклопедия / Гл. ред. Ф.В. Константинов. – М.: Советская энциклопедия, 1970 / Науч. совет изд-ва «Советская энциклопедия». Ин-т философии АН СССР. Энциклопедии. Словари. Справочники. – Сигнальные системы. – Яшты. Указатель, 1970. – Т. 5. – 740 с.
8. Философский энциклопедический словарь. – М.: Инфра-М, 1997. – 576 с.
9. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.Н. Ковалев, В.Г. Панов. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
10. Финансовое право / К.С. Бельский и др.; под ред. С.В. Запольского. – М.: Российская академия правосудия: ЭКСМО, 2006. – С. 33.

УДК 330.332.1

Костецкий В.В.*кандидат економічних наук,**доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування
Тернопільського національного економічного університету***Бутов А.М.***кандидат економічних наук,**доцент кафедри менеджменту та публічного управління
Тернопільського національного економічного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

У статті визначено найбільш ефективні механізми формування інвестиційних ресурсів підприємств у сучасній економіці України. Подано основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства. Запропоновано інвестиційну стратегію підприємства та визначено основні етапи її реалізації.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні ресурси, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, самофінансування.

Костецкий В.В., Бутов А.М. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

В статье определены наиболее эффективные механизмы формирования инвестиционных ресурсов предприятий в современной экономике Украины. Представлены основные источники формирования инвестиционных ресурсов предприятия. Предложена инвестиционная стратегия предприятия и определены основные этапы ее реализации.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционные ресурсы, инвестиционная деятельность, инвестиционная привлекательность, самофинансирование.

Kostetsky V.V., Butov A.M. FEATURES OF FORMATION OF INVESTMENT RESOURCES ENTERPRISE IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

In the article the most effective mechanisms of investment resources of enterprises in modern economy of Ukraine. Basic principles and sources of forming of investment resources of enterprise are given. The investment strategy of corporation is proposed, main stages of its implementation are determined.

Keywords: investments, investment resources, investment activity, investment attractiveness, self-finance.

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах в Україні високої актуальності набуває проблема формування інвестиційних ресурсів підприємства. Усі суб'єкти господарювання стикаються з необхідністю ведення інвестиційної діяльності, що обумовлюється наступними причинами: формуванням на етапі організації підприємства основних і оборотних активів; оновленням наявної матеріально-технічної бази; нарощуванням обсягів виробничої діяльності; освоєнням нових видів діяльності; збільшенням прибутку підприємства шляхом найвигідніших інвестиційних вкладень різного характеру.

Звідси будь-яка виробнича, підприємницька, інноваційна та інша діяльність з метою отримання прибутку або інших кінцевих результатів потребує в першу чергу інвестицій. Однак інвестиції обмежені, а потреби в них – безмежні. Унаслідок цього підпри-

ємства зіткнулися із завданням оптимізації формування інвестиційних ресурсів та більш ефективного їх використання.

Формування необхідних інвестиційних ресурсів, які забезпечують фінансування інвестиційної діяльності підприємства, входить у систему стратегічних цілей його розвитку. Для забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємстві повинна розроблятися спеціальна інвестиційна політика, спрямована на формування інвестиційних ресурсів з різних джерел відповідно до потреб його розвитку в майбутньому періоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми пошуку ефективних механізмів формування і використання інвестиційних ресурсів, а також аналіз впливу інвестиційних ресурсів підприємств на економічне зростання в державі вже досить давно дослі-